

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Szerkesztő és laptulajdonos: Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST
Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Fél évre ..2 frt	Főmunkatárs: Zelliger Vilmos.	VI., Éresek-utca 2. szám.

TARTALOM: A tanítók képzése. Bertalan Vincze. — A váci püspök a tanítókért. — A tornatanítás és tananyaga falusi és pusztai népiskoláinkban. Tausz Pál. — Tárca: A hazugságról. —*. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. Rövid hírek. — Hirdetések.

A tanítók képzése.

A magyarországi tanítók »országos bizottsága« még a múlt évben egy memorandummal járult a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz, melyben a néptanítók képzésére vonatkozólag tesz javaslatot, s mintegy az ország összes néptanítói nevében beszélve, elmondja azok kívánságait és óhajait. Katholikus részről senki sem foglalkozván eddigelé bővebben ezzel a javaslattal, — nehogy a hallgatás ismét beleegyezésnek tekintessék — én veszek bátorságot magamnak megismertetni azt a kath. közönséggel, hogy levonjam belőle a tanulságot s behozzam ebből is égető szükségét a kath. tanítók országos tömörülésének, országos szervezkedésének.

A felterjesztett javaslat ugyanis abban kulminál, s tulajdonképeni lényegét is az képezi, hogy a tanítók képzésének elbírálására az állam nevezzen ki vizsgáló-bizottságokat. Vagyis, hogy magának a javaslatnak szavaival éljek: »A népoktatási tanintézetekben működő képezési tanárok, felső nép és polgári iskolai tanítók elemi iskolai tanítók és tanítónők, ugy szintén a kisdédóvók képzése céljából a vallás- és közoktatásügyi miniszter az ország nagyobb városaiban vizsgáló bizottságokat szervez, melyeknek tagjai főképp a népoktatásügy terén működő szakférjak.«

Összintén szólva, első tekintetre az a javaslat engem is megnyert hívének. Szinte láttam már lelkileg, mily emelkedést nyer általa tanügyünk, fejlődnek iskoláink, s mily nagy tudománnyal terhelve kerül ki a bizottság kezei alól a szegény néptanító. Gyanakodáshoz lévén azonban hozzászokva, s behatóbban is foglalkozva a javaslattal, kutatni kezdtem, nincs-e a javaslatnak valami háttere, nincs-e elrejtve benne ismét valami merénylet a kath. iskolák jogai s szabadságai ellen? S a javaslatnak azon intencziója, mely mintegy kikötés-szerűleg is hangzik, hogy ezt a bizottságot csakis és egyedül a miniszter nevezi ki, meggyőzött arról, hogy az egész tervezet nem más, mint egy támadás a kath. iskolák szabadsága ellen, s kiterjesztése az állami hatalomnak, az állami omnipoten-

ciának még azokra az intézetekre is, melyek eddig az 1848. és 1868. törvények által attól védve valának, s egy újabb kísérlet, bevinni a mai felekezetenélküli, liberális szellemet oda, hol az igazi, a tiszta kath. szellemnek kell élni és éltetni az elmét és szívet egyaránt.

Nagyon természetes, hogy egy ilyen javaslatba nem nyugodhatik bele egyetlen kath. tanító sem, ki egyházának hű fia, annak szellemétől lelkesedik s azt híven megőrizni kívánja.

Azért teljesen jogtalanannak tartom a memorandum ama kijelentését, hogy az a magyar tanítók összesége nevében nyújtatik be. Ez egyszerűen nem igaz! Mi kath. tanítók, kik a magyar tanítósg között számban dominálunk, sehol és semmi időben nem járultunk hozzá a memorandumhoz, várván az időt, midőn önképzésünk magasabb vágyait apostoli előjáróink közvetítése által saját autonóm körletünkön belől intézzük el.

Ha pedig valaki kételkednék azon, hogy a javaslat éle csakugyan a felekezeti és különösen a kath. iskolák ellen van irányozva, olvassa el csak azt az indokolást, melylyel ez a terv megokolva van. Hiába! a madarat nem csak tolláról, hanem a hangjáról is meg lehet ismerni. Ez a hang pedig nagyon is elárulja azt a liberális szellemet, mely a tervezet készítőjét, György Aladár uramat keresztül-kasul áthatotta, a kit ugyan sokan nagy tanfériunak tartanak, de a kiben a kath. népnevelés ügye iránt valami méltánylást vagy elismerést még nagyítóüveggel sem fedezett fel eddig senki sem.

»A népoktatási törvény alkotásánál — ugy mond az emlékirat »liberális« készítője, — a szomorú viszonyok megkövetelték, hogy 14–15 éves gyermekeket vegyenek fel a tanítóképző intézetekbe, kifejlett itélőerővel s tapintatot követelő lélektani, módszertani problémák hallgatására; megkövetelték, hogy az akkor még egyházi szolgálatban állott iskola vezetői ne lehessenek egyszerre önálló, függetlenek a kántori s más a tanítással össze nem függő szolgálatoktól s maga az iskola helyi felügyelete is szigoruan szakszerű jellegű ne lehessen; abban a korban nem lehetett még hatásos

törvényes intézkedéseket tenni, melyek a tanítók választásánál s működésök ellenőrzésénél a szétlúzó helyi érdekeket a minimumra szorítsák vissza, s mindezekkel kapcsolatban a tanító hosszú időn át továbbra is egyházi tisztviselő maradt. A tanfelügyelő működése kezdetben csak a külsőségekre szorítkozott s a községi iskola nem a reform előőrse, hanem csak a felekezeti iskolák mellett felállított új iskolafaj volt. . . A feltartóztatlan haladás mind a mellett e gyenge alapon is gyümölcsöket termelt, a tanítóképzés javult, a tanfelügyelet hatásköre terjedt s az iskola szakjellege (!) mindinkább tisztábban domborodik ki. A községi és felekezeti iskola azonban még mindig bizonyos fokig ellenségként állanak egymással szemben s a népiskolai tanítók, ugyanazok, kiknek egységes nemzeti érzelmet kellene ápolniok, egyesek buzgó törekvései dacára pártokra szakadtak.

Ime az okok, melyek megszüntetése végett lenne szükség azokra az állami vizsgáló-bizottságokra, arra az egyöntetű tanképesítésre. A hány csak felémelve van, mind irányzatos támadás a kath. tanügy szervezete ellen. — És a cél, mely felé a javaslat törekszik? Megszüntetni az ellentétet a községi és felekezeti iskolák között, a mi más szóval annyit tesz, megszüntetni a kath. iskolák felekezeti jellegét, vallásos szellemét és megalkotni az »egységes nemzeti iskolát«, mely új frázis alá a közös, a vallástalan iskolát akarják rejteni. Az egész nem egyéb, mint támadása és kicsinylése a hitvallásos, a kath. népiskolának, csak azért, mert nem államiak és kísérlet kerülő utakon az »egységes nemzeti népiskola«, az »egyöntetű képesítés« hangzatos jelszavai alatt államiakká, felekezetenél-

küliekké tenni azokat. Hiszen »nemzeti népiskolák« a mi iskoláink is, sőt sokkal inkább mint amazok, mert mi a hazaszeretet mellett hirdetői vagyunk a hitnek, az isteni félelemnek, a valláson alapuló erkölcsiségnek, melyek nélkül egy nép sem állhat fenn, s melyek kialvása a nemzetek halálát jelenti. De »egyek« »egységesek« nem akarunk és sohasem leszünk velük a hitetlenségben, a közönyben, az erkölcsi elvadulásban, mely mint az őrlő szű megrágja a népek fájának gyökerét.

Bertalan Vincze.

A váczi püspök a tanítókért.

Schuster Konstantin váczi m. püspök úr ő maga a tanítók fizetéséről körlevelet bocsátott ki, melyet adunk egész terjedelmében:

A tanítók fizetésének javításáról szóló törvényjavaslat az országgyűlés által tetszéssel fogadttván, kétségtelen, hogy az legalább főbb pontjaiban törvényerőre fog emelkedni, mi az általános közjó és különösen a tanügy érdekében csak kívánatos lehet. Teljesen méltányolom e törvényjavaslat üdvös intézkedéseit, hogy a kath. tanítók fizetését évi 300 frtra kiegészíti s ötödéves korpótlékkal emeli, mi az állami hivatalokhoz képest ötévenként 30 frt fizetésemelésből álland, míg a tanító összes díjazása 450 frtig nem emelkedik: azonban a törvényjavaslat ezen kedvezményt azon feltételhez fűzi, hogy az iskolaadó az állami adó 5%-át elérje; következésképp, a hol az iskolaadó az államadó 5%-át el nem éri, ott a tanító fizetése 300 frtig az állam által ki nem egészítették s ebben rejlik a veszély reánk nézve.

TÁRCZA.

A hazugságról.

Együtt van már az osztály. Barna és szőke fejek tarkítják a padosorokat, melyekben idejekorán összegyűltek a múzsafiak. Majd fölhangzik a csengetyű szava; kis vártatva belép a tanító úr. Imádkoznak, leülnek, a vigyázó megteszi jelentését, akik megérdemlik, bűnhődnek — és elkezdődik a tanítás. Minden szem, minden ajk a tanítón esüng, aki valami érdekes természetrajzi tüneményt fejtet. Egyszer-kétszer még nyikorog az ajtó, valami elkésett gyermek sompolyog be nagyfélénken, végre egész nyugodtan foly tovább a munka.

Majd félórja tanulnak már, mikor újra sunyi lépések zaja háborgatja a dologba merülteket. Csikorog a kilincs, nyílik az ajtó s óvatosan esuszsan be egy kúszált hajú, rongyos kabátos fiú, egyik kezében táskáját szorongatva, a másikat mélyen zsebébe eresztve. Szinte meglátszik az osztályon a boszankodás, amint feléje bámul a gyermekesereg, hogy miért szakítja félbe azt az érdekes magyarázatot. A tanító úr is boszankodik s átható pillantással végig nézve a kócosz fiút, szigorúan kérdezi:

— Miért késtel ilyen sokáig?

— Anyámnak a feje fáj és nekem a patikába kellett mennem. De nem mer a tanító úr szeme közé nézni. Lesütö a szeméit és csak úgy a foga közül, morogva ejti a szókat. A kezét sem veszi ki a zsebéből, sőt mintha attól félne, hogy az a kéz árulja lehet, megpróbálja még mélyebbre beledugni. Hanem a tanító úr nagyon ismeri a gyermeket. Első pillantásra észrevette, hogy a tízedrésze sem igaz annak, amit a bozontos gyerek kifogásnak elmond Magyarán mondva: hogy a fiú hazud. — Hazudsz. Rival rá keményen.

— Nem hazudok, felel píttyergő hangon, de a szeméit majdnem egészen becsukja, a kezét pedig könyökig dugja a zsebbe.

— Nézz a szemem közé, és vedd ki a kezedet a zsebből. Lassan fölemeli pilláit. Zavaros tekintettel bámul a tanító úrra, mely egyaránt elárulja a lelkiismeretfurdalást és a büntetéstől való félelmet. A kezét egy kissé kijebb húzza, de nem veszi ki egészen.

— Vedd ki a kezedet, parancsolja újból a tanító úr. Nagylássan kihúzza. A keze fején egy nagy véres karczolás van, mely elárul mindent. A zsebében meg mintha mozogna valami.

— Mi van a zsebedben?

— Semmi.

Az a semmi egy kis madárfiók volt. Nem a gyerek anyja beteg tehát, hanem azé a kis madaré,

A törvényjavaslat intézkedését a mi tanügyi állapotainkra viszonyítva, nehézség mutatkozik abban, hogy épen ott, hol a díjkiegészítés és korpótléokra legnagyobb szükség mutatkozik, ott jobbra az iskolaadó csakis a szerény párbér alakjában létezik s ez nem lévén pénzértékben szabatosan kifejezve, az államadó 5 százalékjának egyenértékű azonnal fel sem tüntethető, még ha fel is emelkednék annyira. Hozzájárul ehhez még a törvényjavaslat azon rendelkezése, hogy a tanító fizetése, a mely alatt a kántortanító is értetik, havi előleges részletekben teljesítendő s ezen fizetés behajtását a közigazgatási közegek a hitközségek ellenében érvényesítik, holott a párbérek nálunk őzkor s az egyesek által fizetettek.

Ezen nehézségek elhárítására tehát szükséges, hogy minden hitközségben, a hol államsegélyre szükség mutatkozik, a kántortanítói párbér mennyisége az 1892. évi január 1-ét véve időpontul, névszerint megállapíttassék, valamint a katolikusok állami adója a községi adókönyvből 1891-ik évet illetőleg kiirassék s a községi előjárósággal hitelesíttessék, minek alapján meg lehessen állapítani, hogy a hitközség iskolaadója az állami adó 5% át eléri-e, és hol a párbér vagy a netalán már létező iskolaadó ily magasra nem emelkedik, de a tanítók fizetése évi 450 frtot nem tevéen ki, államsegély szükségeltetik, ott az 5%-os iskolaadó ily nagyra felemelendő lesz.

Hogy pedig a hitközségeket s azok iskolai képviselőjét az iskolaszékeket a tanítók díjának havi előleges kiadása iránt a közigazgatási hatóságok ne zakíathassák, hanem hogy ez valóban teljesíthető legyen, szükséges, hogy az iskolaszékek beható

tárgyalás alá vegyék a kántortanítói párbér megváltását oly értelemben, hogy az iskolaszékek szedvén be a párbért, a kántortanító az iskolaszék pénztárából húzza előleges havi részletekben fizetését. E megváltás oly alapon történhetnék, hogy a véka rozs 1 forint 20 krban állapítatván meg, az összes párok bérének 70%-a tenné a kántortanítói díjazást, behajtatlanóság és behajtási költség címén maradván el a 30%, a mint ez már egy helyen a megyében sikerrel keresztülvitetett.

Felhivom az iskolaszékek elnökeit ott, a hol az államsegély szüksége fenforog, hogy a katolikusok állami adója 5%-ának és a párbérnek mennyiségét s ezek egybevetésével a még kivetendő iskolaadó nagyságát megállapítva, tudomásomra hozzák, és az adó behozatala iránt, valamint a kántortanítói párbér megváltása tárgyában az iskolaszékekben behatólag tanácskozzanak s a mennyiben a kivétel iránt nehézségek mutatkoznának, tanácskozásaikra hívják meg az egyházmegyei tanfelügyelőt, ki minden egyes iskolaszékben készségesen fog megjelenni, és a párbér megváltás iránt a hitközségi gyűlésben kötendő egyezségnél jelen is kell lennie.

Az ügy sürgősségét az indokolja legjobban, hogy ha az ily párbérmegváltás által a kántortanító díjazása, mely eddig nagyrészt csak a párjegyzékben volt meg, 450 forintnál lejjebb szállna, most még államsegély útján feljebb emelhető, de ha ezen alkalmat a hitközség elmulasztja, többé azon segíteni nem lesz hatalmában és most is csak addig ígérhet sikert folyamodásának, míg az állami költségvetésbe e címen felveendő évi hatszáz ezer forint kimerítve nem lesz.

amelynek kicsinyjét az iskolakerülő durva kézzel elrabolta. — A hazugság nyilvánvalóvá lett s a tanító úr ki is mondta mindjárt a szentenciát.

— Egyszerre négy büntetést érdemlő dolgot követelt el. Az iskolát elmulasztottad, ruháidat összerongyoltad, a hasznos madarakat pusztítottad s az állatokat kínoztad és negyedszer, ami legrosszabb: hazudtál. Az előbbi háromról most nem beszélek, hanem a hazugságért meg kell lakolnod.

És meg is kapta méltó büntetését.

Milyen közönséges és mily gyakori az ilyféle eset! A gyerek elkésik vagy nem tanulta meg a leczkét, fél a büntetéstől, hát valami hazugsággal akarja kimenteni magát. Oly rossz, bűnös szokás ez, mely fájdalom, nagyon is el van terjedve a gyermekek között. Hogy hazug gyermekből jellemes férfi nem válhatik, az bizonyos. A jellemképzés miatt erre tehát nagy súlyt kell fektetnünk.

Hogy a hazugságot gyermekeink közül kiirtsuk, a baj forrásához kell nyúlnunk. A hazugság forrása az, hogy a gyermek meg akarja általa magát menteni a mulasztás által megerdemelt büntetéstől. Ha azonban észreveszi, hogy nem fogadunk el vakon bármely mentséget, meg fogja gondolni, hogy mit mondjon. Legjobb orvosság a hazugság ellen a tanító gyakorlott szeme, mely a hazugot azonnal fölfödözi, és kérlelhetetlen szigora, mely

egyetlen hazugságot sem hagy büntetés nélkül. Mert ha a gyermek látja, hogy a hazudozással nemesak hogy czélt nem ér, t. i. hogy általa a büntetést el nem kerül, hanem hogy ezzel csak nagyobb bajt szerez magának: nem fog többé oly eszközöz folyomodni, melynek hiábavalóságáról sőt veszélyes voltáról kemény büntetések árán meg kellett győződnie.

Higyjünk minden gyermeknek addig, míg egyszer hazugságon nem kaptuk. De ha egyszer rajtakaptuk, kérlelhetetlenek legyünk és gyakran hozzuk őt oly helyzetbe, hogy szavát behizonyítsa. Hangsúlyozzuk a gyermekek előtt s figyelmeztessük valamennyit, hogy a hazugságot fel tudjuk fedezni. »Könnyebb utólélni a hazugot, mint a sánta ebet!« Ismerek egy tanítót, aki azt szokta mondani növendékeinek, hogy minden gyermeknek a szeme fölé van írva, hogy hazud-e, vagy nem? S hogy helyesen jár el, az eredmény igazolja, mivel a legritkább esetek közé tartozik, hogy valakit hazugság miatt kelljen megbüntetnie. S utóvégre: igaza is van, mert a szem a lélek tükre lévén, elárulja a hazugot. Ha valaki más, czélravezetőbb eszközt tud a hazugság kiirtására, használjon mást, de mindenesetre rajta kell mindnyájunknak lennünk; hogy ez a magyar ember nyílt természetével külföldben sem összeférő bűn el ne ferditse növendékeink jellemét.

Továbbá igen előnyösen felhasználhatja a hitközség jelenleg azon körülményt is, hogy az óvodák és gyermekmenhelyek törvényileg lévén elrendelve, 5%-os iskolaadó-jából ezen szükségletéről is gondoskodhatik, minek felszámításával nem maradván költsége a tanítók díjkiegészítése vagy korpót-lására, ez iránt az állam segélyét veheti igénybe.

El is rendelem ezennel, miszerint a községekben az ovodai törvénynek megfelelőleg az iskolaszékek buzgón oda hassanak, hogy lehetőleg a tanító nejenek vagy más alkaimas nőnek vezetése alatt az iskolahelyiségben, mihelyt a tanév befejeztetik, a nyári szünetidőben gyermekmenhely létesüljön, hová hajnaltól estig a munkába menő szülők gyermekeit gondozásra elhelyezhessék. E célra az iskolaszéki költségvetésbe némi összeg, mintegy ötven forint felvételhetik ugyan, de mivel ezen terhet a törvény a községre hárítja, az iskolaszék a községi képviselőtestülettől e czímen évi segélyt kívánhat.

A ker. tanfelügyelők gondoskodni fognak, hogy kerületeikben ez irányban is meginduljon a nemes tevékenység, s a katholicizmus szelleme hozza létre akisdedek menedékhelyét, ne a törvény szigora.

A tornatanítás és tananyaga

falusi és puszta népiskoláinkban.

A népnevelés nagyfontosságú kérdésével foglalkozik jelenleg egész Európa — leginkább ennek nyugati államai — és mi magyarok is. És nem ok nélkül, mert az emberiség tökélyesedését és jólétét, a társadalomnak békében való fennmaradását csak a helyes irányban vezetett népnevelés és oktatás által lehet biztosítani.

Mi, kik ez ügynek szenteltük életünket, igen kevés fáradságos szíjjelnézéssel beláthatjuk azt, miszerint nemcsak nálunk, hanem még a műveltebb országokban is nevelés alatt majdnem egyedül az emberi értelem és szellem kiképzését értik — Istentől a gyermekek nevelésére rendelt szülők sőt némely tanító is minden erővel arra törekszik, hogy a gyermek fejébe minél több tudományos ismeretet töltsenek s így azok testi nevelésével vagy éppen semmit, vagy igen keveset gondolnak.

Főlöszleges mondanom, hogy a szellemi nevelésnek a testi neveléssel karöltve kell járnia. Bármelyik elhanyagolása vagy túlhajtása mindig az egyik rovására történik. Így a szellemi nevelésnek előmozdítója a didaktikai elveken alapuló rendszeres oktatás s a testi nevelésnél pedig elhárítandó mindaz, mi a növendék testi fejlődésére károsan hat, ilyenek: a rossz levegő, hiányos táplálkozás, nedves lakás, az igen nagy vagy hiányos világosság stb.

Az iskolai testi nevelésnek fő-fő eszközei a rendszeres és okszerűen vezetett testgyakorlatok, melyek nem csak a test egészségének fentartására s annak fokozására vannak jó hatással, hanem van szépsézet hasznok s kulturpolitikai oldalak is.

A tornatanítás a test rendszeres gyakorlata, vagy okszerűen megállapított rendszerű minden-

nemű testgyakorlatoknak melyek a test arányos fejlődését, erőssé, edzetté tevését s az állandó egészség fenntartását eszközlik; s közvetve a léleknek épséget, elevenséget s vidám rugékonyságot kölcsönöz. — Ha ilyen sok jó hasznú tudomány a tornaszat — úgy méltó, hogy a népiskolai tanítás keretében helyet foglal. S ennek nevelészetit hasznát a 48. évi I-ső magy. egyetemes tanítógyűlés is belátván, egyik határozata így szól: »Minden tanoda testgyakorló hely, és szerrel, amennyire a körülmények engedik ellátandó«.

Tehát az iskolai vagy nevelészetit tornaszatnak főfe'adata: Egészségtani, nevelészetit és aesthetikai elvek nyomán hatni az ifju testfejlesztésre, azt erőssé, ügyessé, arányossá tenni; ugyanazért csak könnyebb s egyszerűbb gyakorlatokkal foglalkozik.

Állampolitikai tekintetben a tornaszat kihatással van az emberiség általános egészségének fentartására, annak fejlesztésére s letterős nemzedék létrehozására. De különösen az állami védrendszere, az állami létnek egyik bázisára, mert a testileg erőssé, egészségessé, ügyessé, — lelkileg akaraterőssé nevelt nemzedék bizonyára erősebb és biztosabb támasza lesz a hazának, mint a testileg elsatnyult, lelkileg pulya koresivadék.

Az általános védkötelezettség folytán az állam rendkívüli sok katonaság eltartására van hivatva. A katona pedig csak akkor felel meg hivatásának, ha edzett, egészséges, s a fáradsalmak s nélkülözések elviselésére képes; hozzá még bátor és vitéz; hogy pedig ezen kellékekkel bírjon, bizonyos kiképzésre van szüksége, mely több vagy kevesebb időtartamot vesz igénybe. Természetes dolog, hogy a teljesen gyakorlatlan újoncz kiképzése három annyi időbe és kiadásba kerül az államnak mint a már edzett és gyakorlott ifjúé. E miatt végtelen nyomatéka van az államköltségvetésben s a nemzetgazdaságban a tornatanításnak, — mert az állam sokkal többet ad ki, mint ellenesetben — mert a szolgálati idő hosszabb volta miatt a nemzetgazdaságtól több munkaerő vonatik el s végre az egyén is annál később érvényesítheti saját javára tehetségeit.

Tehát ebből az vonható le, hogy a rendszeres tornázásban részesített ifjúságból idővel többé-kevésbé edzett és határozott jellemű s a nélkülözés kitarításában erős védkötelest nyerünk: Ime előtünk áll a tornaszásnak az államéletre gyakorolt befolyása. E pontnál nyílik a mi és népiskoláinknak hazafias hivatása. S kérdem, van-e oly magyar tanító széles Magyarországon, ki nem lelkesül a hazafiság szent eszméjeért? Azt hiszem egy sincs. Aki e rögös, de humanus pályára lép, már megérdemli a hazafi nevet, lépése már magában hazafias.

De menjünk tovább s forgassuk a történelem lapjait. Már az ó-korban látjuk, hogy a görögök, perzsák, rómaiak a test edzését tüzték a nevelés feladatául — ők inkább a szellemi nevelést parlagiasították. — Solon törvénye ép úgy mint Sparthában Lycurgusé a kis és felnött honpolgárokat testedző gyakorlatok végzésére szorította — s husz éves korukban esküt tettek, hogy hazájokat szeretni, érte élni-halni fognak.

A görögöknél a nemzeti ünnepek közt legnevezetesebbek voltak az olympiai játékok (versenyfutás, küzdés, baj-vívás lovaglás, birkozás stb.-ből állottak). Ilyenek 776. év óta tartattak s akik e játékokban magokat kitüntették, e jelesek olajágból készült koszorúval jutalmaztattak. Sőt az ifjú honpolgárok test edzését illetőleg Spartha tűnik ki legjobban. Lyeurgus törvényei a honpolgárt születésétől kezdve az állam felügyelete alá helyezte. Tudjuk, miszerint az arra rendelt egyének az újonyszülött fiúgyermeket megvizsgálták, ha gyenge s erőtlén volt kitétték az enyészetnek — nehogy később az állam terhére legyen. A fiúgyermek 7 éves korukig a szülők felügyelete alatt állottak — ezután az állam vállalta el nevelésüket. E nevelés leginkább a test edzésére volt irányozva, hideget, meleget, éhséget, szomjúságot korán kelle tűrni tanulniok. A testgyakorlat, később a fegyverforgatás s vadászat képezték főbb foglalkozásaikat. Sőt Sparthában a leányok is kötelezve voltak tornagyakorlatokat tanulni, amennyiben törvény volt az, miszerint enélkül nem válhatnak edzett anyákká.

Ne menjünk oly messze — nézzük az államokra sulyosodó jelen politikai helyzetet. A legutóbbi porosz-francia háború következményeit, mely a francia nemzet leveretésével végződött — a hallatlan hadisarcz lefizetésének foglalójául — Elzasz és Lotharingia Poroszországhoz csatlása oly sulyos pénz- és erőbeli áldozatokat kíván Európa államaitól, hogy a tíz évi hadiadók folytonos fokozása árán, tán tíz oly tartományt vehetnek vala közösen Európa államai akár az egyik, akár a másik félnek: s a hetvenes évek eleje óta óhajtott általános lefegyverzés helyett ép az ellenkező történik Európa államaiban — s így hazánk, mely eddig csak földművelő államnak ismertetett, ma már katonai állammá nővi ki magát és pedig sulyos s majdnem elviselhetlen megadózatások következtében.

Ennyi érv szól tehát a népiskolai tornatanítás tüzetesebb kultiválása mellett; mégis mi a tapasztalás e téren? Az, hogy e tantárgy igen mostoha gyermek a népiskola tárgykeretében; sőt sok puszta és falusi népiskolának még csak lezke-rendjén se figurál. Az a balvélemény, miszerint a falusi és puszta tankötelek úgy is eleget gimnastikál ásóval, kapával, s ösztökével a kezében. S ez nemcsak a nevelés-oktatás ügyében laikus egyénektől — mert ezeknek sem bocsátható meg balhiedelmök — de sajnos, néptanítók szájából is hallható. Ez egyoldalú testedzés és néha terhes munka is lévén, nemhogy képzőleg, de gyakran károsan hat a gyermek gyenge testi szervezetére. Igaz ugyan, hogy a falusi gyermekek általában egészségesek és jól konzervált testtel bírnak: de hiányzik náluk a városi gyermeket jellegző ügyesség, szemfülesség és életrealitás; miket nekik is csak a tornászat szerezhethet meg az által, ha náluk a tornatanító az ügyesség megszerzésére fekteti a fősúlyt.

Ismerek több helyet megyénkben, hol 2—3 fiatal katonaviselt nép- s egy idősebb vezértanító iskolájában a tornatanításról szó sines — tisztelet a

kivételeknek! A puszta és falusi népiskoláknál még ritkábban fordul elő mint a fehér holló.

Hogy értekezésem első fejezetének végére érjek, kérem kartársaimat, vegyék figyelembe a kor intő szavát, s e tantárgynak a testi nevelésre igen fontos hatását — vessék el a közönyt s összetett erővel azon legyenek, hogy e tantárgy a gondjaira bizott népiskoláknál megkedveltessék és ok-szerűen kezeltessék. — Értekezésem vége felé rá-terek egy pontnál arra, mint kellene a néprétegekben s a teljebb — hogy úgy fejezzem ki magamat — suhanczok közt is a lapdázás mellett kedvelté tenni a gimnastikát. Most becses figyelemkért esdve áttérek e tantárgy rövid didaktikai előadására.

A közokt. törvény amit e tantárgyból a népiskolákban feldolgozandónak kíván, igen könnyen — majdnem játékszerűleg feldolgozható nemcsak a városi, de a falusi sőt a puszta népiskoláknál is. Bár így lennének e helyeken a realis tantárgyak feldolgozásával is! Közoktatási törvényünk olybá tekintti az ily 4—6—8 hónapi szorgalmi idővel rendelkező falusi népiskolákat mint a városiakat, hol 10 havi szorgalmi idő megtartása mellett, a tanuló sereg zömének szülei iparosok lévén tanköteleseiket szorgalmasabban küldhetik iskolába, így e helyeken kevesebb az iskolát mulasztók száma is; más tekintetben műveltebb, tágabb szemlélet és tapasztalat-körrel rendelkező tanulókkal egészen más a haladás. Aki ezt tudja, az nem fog csodálkozni a falusi és puszta népiskolák korlátolt és szűkkörű haladásán.

Tehát — hogy tárgyamra térjek — a tornászat tanításánál is tekintetbe kell venni a tanuló-sereg életkorát, testi fejlődését s aszerint kell osztályozni növendékeinket s az ehhez mért gyakorlatokkal kell őket foglalkoztatnunk. Ügyelnünk kell, hogy a tornászt mint játékot kedveljék meg növendékeink s a teljes kifáradásig soha se zaklassuk őket. Főczél növendékeinknél az elevenség, üdőség — s ezzel párosultan az ügyesség megszerzése. Mert a tornászatnak inkább szépségeti hatása van, s az ügyességet, elevenséget a túlságos erőfeszítés nélkül is meg lehet szerezni. Ellenkezőleg a túlságos megerőltetés eltompítja az idegeket s a testet és lelket levertté teszi s így hátrányára lenne az ifjú test fejlődésének és életvidorságának.

A közokt. törvény az elemi iskolai kötelezettséget két fokra osztja: 6-évesektől a 12-évesekig, 12-től 14-évesekig. Ez életkorok szerint a tornatanulók három csoportba oszthatók:

Első csoportba tartoznak a 6—9, a másodikba 9—12, s végre a harmadikba a 12—14 évesek.

A 6—9 éves gyermekek még gyenge csontképződéssel bírván — az izomszövet náluk még egyenlően kifejlődést mutat s általában gyenge s ez oknál fogva a phisikai életerő megkivánja a szorgos és lelkiismeretes kiméltetést és nagy vigyázatot a tornatanító részéről. A tanítónak e korszaki tanulókkal csak az ügyesség kifejlődésére kell figyelmét irányítania, s a tornászatot a tornajáté-

kok mezébe öltöztetve kell nekik előadni. Ilyenek lehetnek a kisebb mérvű csukló-gyakorlatok (kar, kéz, láb, fej egyszerű gyakorlatai) — majd az egyszerű járási gyakorlatok — végre a páleza-gyakorlatok. Ez utóbbiak igen alkalmasak a kar, a váll, a mell izmainak helyes módon való kifejlesztésére. A könnyebb ugrások közül — *de igen óvatosan* — előadandók a magas-, mély- és hossz-ugrások; ha ehhez számítjuk a gyermekek előtt igen kedves tornajátékokat — e korszakban megtettük e tanfolyambeli kötelességünket.

Tauz Pál.

(Folytatása következik.)

Irodalom és művészet.

— **Megrendelési felhívások.** *Compendium theologiae moralis.* Ex auctoribus probatis in usum scholarum cleri junioris dioecesis veszprémiensis concinnavit: Desiderius Káuzli. Munkám katolicizálásán és rövidségén kívül nem dicsekedhetek semmivel; legkevésbé igényli magának azonban az eredetiség dicsőségét. Jelesebb szerzőkből (Gury, Lehmkühl, Müller, Palásthy, Sarra, Stapf) állítottam össze s főtörckvésem csakis az volt, hogy rövidségének dacára is magában foglaljon mindent, mit egy kath. papnak az erkölcsstanból okvetlenül tudnia kell. A munka már megjelent (terjedelme XXII. 481. l.) s így azon kellemes helyzetben vagyok, hogy a megrendeléseknek azonnal eleget tehetek. Ára 3 frt. Veszprém, 1892. január hó. Kötőnök tisztelettel: *Káuzli Dezső*, theol. tanár.

— **A leplezett szabadkőművesek.** A római kath. anyaszentegyház dicsően uralkodó feje. XIII. Leo pápa ő szentsége »Humanum Genus« kezdetű encyklikájában azt mondja a szabadkőművesség felől: »Tépjétek le mindenekelőtt a szabadkőművesség álarczát, melylyel önmagát elfödi és mutassátok be őt olyannak, a milyen... Azután világosítsátok fel a népet és mutassátok azon fogásokra, melyeket a szekta felhasznál, hogy az embereket félrevezesse és soraiba csalogassa, mutassatok tanainak ferdeségeire és üzelmeinek gyalázatosságára.« — Ezt akarja a munka is. Igaz, hogy »A szabadkőművesség titkos társulat, oly titkos, melyhez hasonlót hiába ke-sünk az emberiség történetében«, azonban a »megköze-líthetlenség« hitt és mondott »lepel« nem olyan, melyet a felvilágosodás e »dicső« korszakában a szabad meg-vitátás és megbeszélés e »szent« napjaiban ezen »em-beri« intézményről is félrehúzni, lerántani nem lehetne. Nem lehetlenség pedig azért, mert azt csakis emberi gyarló ész szötte-fonta, körmönfont leleményességgel és ravasz-sággal bár, de nem »megközelíthetetlenül.« — Az a homály, mely födte a szabadkőműveseket, enged az ész fényének, az a sötétség, melybe burkolóztak az éj lovagjai, szerte széjjel foszlik az igazság napjának fel-jöttével. Emberi ész! téged legyőz az isteni igazság ér-telme! Ezen »munka« egyedüli célja: odaállítani a szabadkőművességet, mint az emberi nemre veszedelmes intézményt, az igazság fényes napvilágába. — Szükség volt e munkára hazánkban is; mert itt is már terjedni kezd a szellemi élet e vésszes nyavalyája. A sátán országa itt is hódításra készül és hódításra vár... Sok a páholy, sok a kőműves már Magyarországon is. Igaz, hogy főbnyire zsidók, de a pestis akárhonnán jó, veszedelmes. A kőművesek édes hazánkban is vakítanak fent és alant és végtére is tudjuk meg hát, mi is volta-képen az a titkoszerű valami, a miről úton útfélen, a sajtóban, a közélet minden terén sügnak-búgnak, mi az a szabadkőművesség? Mi a páholy? Mik a fokok? Mit akarnak? Hogyan dolgoznak? — Az egész intézmény gépezetét, szervezetét és micsodáját adjuk ezennel ma-gyar nyelven a magyar olvasó közönségnek. Új és meg-

lepő, a mit e könyv felderít s a mit e munka a haza gondolkozó fiainak övöszerűl és orvosszerűl nyújt egy-aránt. — E munkát szidni fogják a gonoszok, de szeretni fogják a jók. A mi e munkában le van írva, igaz, mint maga a megczáfolatlanul igaz történelmi esemény. E munkának nincs más igénye, minthogy felvilágosítást adjon a szabadkőművesség felől minden olyan embernek, a kit szellemi műveltsége arra képesít, hogy megérthesse a mostani kor, a XIX-ik század, mozgó eszméit. — Ez egy oly encyklopaedia, a melyben mindaz meg van ma-gyarázva, alaposan fejtegetve, a mi e fogalom alá tar-tozik: szabadkőművesség. — Olvassa el tehát e könyvet mindenki, a ki arra van hivatva, hogy másokat is fel-világosítson és vezéreljen. És élvezettel fogja olvasni az ország intelligens osztálya: az állam legfőbb hivatalnokai éppen úgy, mint a szellemi világosság kettős fátylavívó hada a papság és a tanárság. Megérti mindenki, hol gyártják a pozitív kereszténység ellen az infamia fegy-vereit és mikép készülnek azok a szerteszejjelt málo tekék, melyekkel a törhetetlen sziklafalakra lövöldöznek a páholyokból naponkint. — Évezettel fogja olvasni e művet a gazdag földbirtokos, a jólétnek örvendő gyáros, kereskedő vagy iparos, mert megérti majd, hogy miként óvja meg filléreit a fehér és fekete keztyűs ámitók és család zsebeinek telhetetlenségével szemben. — És élvezettel fogja olvasni e művet a páholyok odúiba már is becsalt férfiak csoportja is: be fogják látni, hogy jobb az ismeretlen labirinth tekervényes, sötét utjairól a visszatérés, mint keresni a titokzatos szót s az ismeret-len titokzatos szentélyt, mert hiszen ezt a szót, ezt a szentélyt, a kőművesség célját megismerik sokkal olesőb-ban e mű alapján is. — A munka két vaskos kötetben legközelebb kikerül a sajtó alól oly oleső kiadásban, minőt a külföld sem nyújtott Ára két (2 frt) forint. (Római kath. papok és csakis ezek, megszerezhetik e rájuk nézve annyira fontos munkát erga Ii sacra is.) A munka megrendelhető a »Hunyadi Mátyás« intézetben Budapesten, Zöldfa-utca 43-ik szám. Az előfizetési ösz-szeget is vidékről póstantalványon ide kell küldeni. Könyv-árus úton a munka nem lesz kapható. Tisztelettel Veszprémi Szabó Kálmán.

VEGYESEK.

Egy derék tanító halála. *Balla Mátyás Károly*, róm. kath. tanító influenzában meghalt Békés-Endrődön, hol a gyomavégi vegyes iskolá-nál 32 évig működött; iskolájának igazi Overbergje volt, tanítványai nagyon vonzódtak hozzá, a három osztályt elvégezvén, nem akartak a központi iskola 4-ik osztályába felmenni, úgy hogy a jó Balla Bá-esi kénytelen vala a 4-ik tanfolyamot is megnyitni tanodájában. Balla a gyermekeknek nemcsak ta-nítója, hanem atyja is volt; palavesszöt, táblát, ír-kát, tollat, könyveket tőle kértek s ő adott szíve-sen, a gyümölcsöt nemcsak ő kedvelte, de nem ritkán növendékeit is megvendégelé; tanítványai különösen kiváltak az írás, olvasás s verselésben. Balla igen szép képzettségű irodalmi ember volt. Iskoláit Budapesten a piaristák gimnáziumában végezte, innen a 8-ik osztályból lépett a nagyvá-radi tanítóképző intézetbe. A »Magyar Állam«-nak évtizedek óta buzgó munkatársa volt, itt s az egr-i »Népujság«-ban jelentek meg költeményei s iro-dalmi dolgozatai jórészben; mint kiküldött, részt-vett a keszthelyi gazdasági tanfolyamon s ilteni tapasztalatairól hosszú cikksorozatokat közölt a »Bé-kés« című lapban. Sikerült egyházi költeményei közül többet felvettek hazai énektanraink. Mint »hazabeli«, szülőfaluja társadalmi életének ér-dekben sokat fáradt, nagy szorgalommal kidolgozta

az endrődi kölcsön-magtár-szövetkezet, az endrődi kaszinó s ipartársulat alapszabályait, a kaszinó s egyháztanács jegyzőkönyveit, sok éven át ügyes tollal vezette; az első temetkezési intézet létrehozásánál tevékeny részt vett; a békésmegyei gazdasági egyesület választmányi tagja volt és évenként számos tagot gyűjtött; évek óta törvényhatósági tag választására a megye részéről, hol mint első, hol mint másodelnök küldetett ki. — Egyik főérdeme, hogy megkedveltette a néppel az egri »Népujság«-ot; volt idő, hogy 40—50 példányban hordatták az endrődiek. — Balla Mátyás szép férfias alak volt, jó katolikus, igazi hazafi, modorában egyenes, őszinte; mondják szerencsétlen szerelme miatt nem nősült meg, bár az agglagényi élet terheit az utóbbi években nagyon érezte, nem ritkán betegeskedett s ilyenkor nagyon magára volt hagyatva, ez bizonyos pesszimizmust fejlesztett ki benne, melynél fogva néha még legjobb barátait is kerülte. — Most már ott nyugszik a hideg földben, hol nem fáj semmi, apja mellett, ki Endrődön mint kántor 40 évig működött — Az örök világosság fényeskedjék neki!

Dobányzó gyermekek. A gyermek dohányzásáról van szó, a kik tudvalevőleg alig várják az időt, hogy a tüdőrontó füstöt magukba szíhassák. Az iskolás gyermekekre nézve, a kik éppen a fejlődés stádiumában vannak, különösen káros hatású a dohányfüst. A középiskolai ifjúság körében mai nap annyira divik a dohányzás, hogy nagyrésze alig lépett még ki az iskola kapuján, már is rágyújt. Sőt az elemi iskolai tanulók is kezdenek ennek az ártalmas élvezetnek hódolni. A budapesti IX. ker. I. számú iskolaszéke felterjesztést intézett a fővárosi tanácshoz, melyben azt kéri, hogy akár szabályrendeletileg, akár törvényhozás útján intézkedjék az iskolás gyermekek között nagyon elterjedt dohányzás eltiltása iránt. Felterjesztésében hivatkozik az iskolaszék Svájc példájára, a hol a 16 éven aluli gyermekek dohányzását rendőri kihágásnak minősítik és az észak-amerikai »Egyesült-Államok« példájára, a hol pénzbírsággal büntetik meg az olyan árusítót, aki dohányneműt ad a gyermekeknek.

Az országos közoktatási tanács népiskolai szakosztályában a tanítóképző intézetekbe való felvételre és a felvételi vizsgálatokra nézve kidolgozott szabályzatot tárgyalta, melyet hosszabb vita után csekély módosításokkal elfogadott. Kíváncsiak vagyunk rájuk?

Pál fordulása. Egri kollégánk a »Népisk. T.« előfizetési felhívásában szükségét hangsúlyozza az orsz. kathol. tanítógyűlés még ezen évben leendő megtartásának, a mely gyűlésen közreműködni nevezett lapársunknak valamint kipróbált munkatársainak legszebb feladata és legnemesebb ambíciója. Örömmel üdvözljük a meglért kollégát derék munkatársaival együtt s szívünkben kívánjuk hogy az égetően sürgős és szükséges kath. tanítók tömörülése, speciális viszonyaink megbeszélése, rendezése, s a kath. tanítók árvaházának létesítése ügyében egy szívvel-lélekkel buzgólkodjanak velünk a »Népisk. T.« n. érd. olvasói is.

Statisztikai adatok a Budapest főváros területén fennálló népoktatási intézetekről. Tanköteles nyilvántartott 62,607, ezek közül mindennapi iskolaköteles 41.184. Vallás szerint római katolikus 39.920, gör. kath. 124, gör. kel. 248, hely. hitv. 3036. ág. ev. 2865, unit. 32, izr. 16.387. Nyelv szerint magyar 41.476 német 18.611, román 76, tót 2311, szerb 109, horvát 21, ruthén 3. Tényleg iskolába nem járt 9446, ezek közül leány 8165. A tankötelesek közül járt és pedig elemibe 39.677, ismétlődőbe 135, ipartanoncz iskolába 479, felső nép és polgáriba 5871, középkereskedelmi 278, középiskolába 4512. A járok közül nyelvre nézve volt magyar 40.338, német 12.089, román 32, tót 575, szerb 104, horvát 21, ruthén 2. — Népokt. tanintézet volt összesen 164 és pedig 140 elemi, 1 felső nép, 17 polgári és 4 felsőbb. Ezekben 1948 tanító volt alkalmazva, ezek közül oklevéllel még nem bírt, de képezdét végzett 12. Óvó volt 42, ezekben gondoztatott 2869 növendék. E tanintézeteken kívül a fővárosi tanfelügyelő felügyelete alatt állott még 10 tanítóképezde, 6 közép keresk. iskola, 5 alsó keresk. és 19 alsó ipartanoncziskola, 11 árvaház, 4 ipartanműhely és 5 vegyes tanintézet. — E tanfelügyelői számadatok közül kettő ragadja meg figyelmünket, és pedig először az iskolába *nem* járók feltűnő nagy száma, a kiknek jövőbeni existenciájuk erkölcsi és egyéb fogyatkozásaik a börtönök terhére lesznek nagyobb részben írva, a világvárosi jelleggel kérkedő fővárosi hatóság rovására; másodsor a kiseddóvó intézeteknek aránytalanul csekély száma, melyeknek az új törvény komoly keresztülvitele esetén 150, sőt 200-ra kellene emelkedniök a közel jövőben. Mondanunk sem kell, hogy mi az új óvintézeteket nem 2—3 emeletes magas palotákban, hanem földszintes, tágas udvar és fás helyekkel ellátandó házakban képzeljük, a melyekhez hasonló épületek fognak állíttatni valószínűleg a jövő nemzedék népisk. növendékei számára is.

Emlékkönyvbe. Ha igérsz és nem állsz szavadnak, ha fenyegetsz és nem büntetsz, önmagad rontod tekintélyedet a gyermekek előtt.

Párbeszéd. Törvényszéki szolgál: »Olvastam az újságban, hogy a törvény gondoskodik a tanító urak fizetéséről, hej, csak velünk, szegény szolgálakkal is tenné!« Ur: »Ne búsuljon János! A tanítók fizetését a törvény megállapította, de nem adták meg; a magokét nem állapította meg, de legalább megadták.«

RÖVID HIREK. Éhenhalt tanítók. Lengyelországi hírek szerint Galicziában két tanító az iszonyú nyomor következtében formaliter éhen pusztult el. Nálunk se sok híja, hogy törvényszerű 200 frtos segédtanítóink éhen nem pusztulnak. — **Világhírű magyar orgonista** hunyt el a fővárosban, kinek neve hihetőleg olvasóink előtt is alig lesz ismertes, a minthogy a fővárosi hatóság előtt is az volt, midőn mint szegedi illetőségű embert, szegények módjára a napokban eltemették. Neve Lohr János. Szegeden egy külvárosi templom orgonistája és zongora-tanító volt, ki 1869-ben a Londonban tartott nemzetközi orgona-hangverseny alkalmával az egész Európából egybegyűlt első rangú orgonisták közül megnyerte az első díjat Excentrikus modora és egyéb hibái miatt elzüllötté vált, s roppant zsenialitása mellett is elfeledve, alig ismerve fejezte be jobb sorsra érdemes életét.

UNIO CATHOLICA

kölcsönös biztosító intézet Budapesten.

VIII. Főherczeg-Sándor-u. 4.

Biztosít:

ingó és ingatlan vagyont tűz,
villám és robbanás által okozott
károk ellen.

Az »Unio Catholica« továbbá egy új, eddig
még egy intézet által sem kultivált biztosítási ágat
honosított meg, t. i.:

**Templomi harangok biztosítását
törés és megrepedés által
okozott károk ellen,**

mely károk tűz- és villámon kívüli körülmények-
ből erednek. Ez utóbbi biztosítási ágra felhívjuk
a nagyérdemű egyházi és községi előljáróink be-
cses figyelmét.

SPECIALISTA
szab. legújabb

1891
szab

SERVKÖTŐKBEN
találmányu

KELETI SERVKÖTŐ

CS. KIR. ÖST. MAGY. SZAB. BELGA KIR. SZAB.

EGYOLD. 6. FRI.
KÉTOLD. 12. FRI.

Ezen legújabb
találmányu sérvkötőnek
a legnagyobb szaktekin-
télyektől elismert előnye,
hogy rendkívüli czélszerű
idomíthatósága által a
legnagyobb sérvet biz-
tosan benntartja.

UJDONSÁG
Keleti-féle Gummi sérv-
kötőknél a pelották szín-
tén teljesen a sérvhez ido-
míthatók.

Ez feltűnést keltő ujdonság, az eddig forga-
lomban levő gummi sérvkötők nem idomíthatók és
ennélfogva a sérvre gyakorolt nyomás csak a leg-
ritkább esetben kis kezdő sérvknél volt kielégítő.

Megrendeléseket diszkrétén és gyorsan eszközöl

KELETI J.

cs. és kir. szabad. gyáro: és specialista sérvkötőkben
Budapest, koronaherczeg-u. 17. (Szerviták pal.)
Árjegyzékek kívánatra ingyen és bémmentve.

Ifj. NAGEL OTTÓ könyvkereskedése,

BUDAPEST, Múzeum-körút (a Nemzeti színház bérházában).

Megjelent és kapható:

ÖNÜGYVÉD

VAGYIS

Utmutatás mindennemű jogügyletek elintézésére.

Irta: KNORR ALAJOS.

Ára füzve 9 forint. — Diszes vászonkötésben 10 forint 50 krajczár.

A Budapest-ferenczvárosi templom részére szállított üveg-festmény rajza.

TÜVEGFESTÉSZETI MŰINTÉZET

LIGETI SÁNDOR, Budapest, papnövelde-utca 6. sz.

Ajánlja saját készítményü üvegfestményeit templomok számára szőnyeg- és mozaikmin-tákkal, figurális alakokkal, modern vagy antik-styl szerint.

Költségtervezeteket és rajzokat kívánatra bérmentve küldök.

Egy nagy SZENT ERZSÉBET-et ábrázoló üvegfest-mény, mely az 1891. évi temesvári kiállításon az arany-éremmel lett kitüntetve, jutányos áron eladó.

Sternberg Ármin és Testvére

Budapest, VII., Kerepesi út 36.

Saját gyártmányú mindelemű hangszerek és azok kelleit és alkatrészeit. Mindennemű hangszerek és zeneelművek javítása és hangolása szakszertű pontos-sággal eszközöltek.

— Nagy képes árajzok hangy és bérmentve. — Harmonikáról külön árjegyzék kérendő. Zongorák javítása és hangolása pontosan eszközöltek.

Hungaria - Kávé

Szalády Antaltól Budapesten,

Ezen általam feltalált különlegesség nemcsak tel-jesen pótolja a drága ázsiai kávét, melynek ára két-szer több, s ezzel nagy megtakarítás van elérve, ha-nem kitünő hatásánál fogva oly háziszert, mely

„élvezve táplál és táplálva használ“.

A „Hungaria-kávé“ mint leghatásosabb táplálék ma már ezek által el van ismerve és sok ezer hála-irat valamint számos orvosi tekintélyek igazolják an-nak kitünő hatását. Rendes táplálékkul használva, fel-nötteknél mint gyermekeknél a gyomorból és belek-ből a nyákot és minden az emésztést akadályozó ré-szeket eltávolít, a rendes székelést elősegíti, a gyomrot és vért tisztítja, a jó étvágyat elősegíti, táplál és erősít, soványoknál a hizást mozdítja elő. Betegeknél utasítás szerint mint háziszert alkalmazva biztos se-gélyt nyújt: gyomor- és bélhurut, gyomor- és fej-görcs, gyomorégés, gyomortól eredő főfájás, vér-szegénység, álmatlanság ellen; továbbá enyhülést eredményez aranyér-, ideg- és szivbajoknál. Gyermek-ek, öregek, szenvedők s általában, kiknek az ázsiai kávé élvezése, hevítő és izgató hatásánál fogva tiltva van, a „Hungaria-kávé“ elsőrendű orvosok által java-soltatik mint legjobb eredményü tápeledel.

1 kiló ára 1 frt 20 kr.

Használati utasítás minden dobozhoz.

Kapható a feltalálónál és minden előkelőbb fűszerárúüzletben.

➡ Szétküldés postán utánvétellel. ➡

Minden kiállításon nagy éremmel kitüntetve.

Most jelent meg:

A magyar korona országai hegy- és vízrajzi térképe, elemi oktatásra igen czélszerű. — 25 kr.

A Rondírás módszeres iskolája, Kollacszkovszky Szilárdtól. — 30 kr.

Térképhálózatok, térképrajzoláshoz, 100 lap 2.50, 1 lap 3 kr.

KÁROLYI GYÖRGY

papirkereskedésében

BUDAPEST, V. Dorottya-u. 10.,

ahol azonkívül elismert jó minőségű irkák, szépírási füzetek, rajzkönyvek, rajzfüzetek s minden iskolai szerek jutányosan beszerezhetők.

Cs. kir. szabadalmazott

Chemiai-technikai labororium,

hektograf-, gummiáru- és

kautschuk bélyegző-gyár

erőműtani és véső-műintézet,

mindennemű irodai szükségletek gyára.

TINTNER J. E.

Vegyész-mérnök.

A felséges kir. család több tagjának, ugyszinté a legmagasabb bel- és külhoni hatóságok, előljáróságok, intézetek stb. szállítója.

Alapított 1850-ben.

BUDAPEST, Kigyó-tér 2. szám.

Bécs, V., Krongasse 6. saját házában.

HIRDETÉSEKET

lapunk részére elfogad

a kiadóhivatal.

Budapest, VI. ker. Érsek-utca 2. szám.

Az 1885. évi országos kiállításon kitünő munkáért és jó ízlésért a nagy kiállítási éremmel kitüntetve.

GAVORA JÓZSEF

egyházi ruhák, szerek, társulati és templomi zászlók műintézete

Budapest, vaczi-utca 17. szám.

Ajánlja dusan felszerelt
egyházak és kápolnák

berendezéséhez szükséges tárgyait, a legjutányosabb áron, a lehető legszébb kivitelben, úgy a római kath. mint a keleti ritus szerint.

Nevezetesen:

**miseruhák, Ornatások,
reverendák, ezimádák,
egyházi és társulati lobogók,**

**szent szobrok,
csillárok, képek,**

Monstranciák, staczióképek, oltárok,
úrkoporsókat,
stb. stb.

Régi ruhák ujítását, valamint tűzaranyozást és ezüstözést elvállalja és ilesőn készíti el. Arany-, ezüst- és selyem-himzések és himzett egyházi ruhák nagy választékban.

Pontifikáló eszközök, Infulák.